

14. Struktura romského společenství u nás

„Cikán jako Cikán, všechno je to jedna sebranka.“

(Všeobecně rozšířený názor.)

V předchozích kapitolách několikrát zaznělo, že **Romové tvoří jediné společenství**, ale dělí se do řady skupin a skupiny dále do podskupin a rodů.

Nejpočetnější zastoupení mezi Romy v České republice mají **Romové slovenští**, kteří **tvoří asi 75–85 %** z celkového počtu Romů u nás (procentuální údaje jsou jen velmi přibližné, orientační). Ti se však mezi sebou dále dělí dle lokality či osady, ze které pocházejí. Ve skupině slovenských Romů dnes už existují propastné rozdíly mezi jednotlivci či jednotlivými nukleárními rodinami, ale i mezi starší a mladší generací. Rozdíly se týkají úrovně sociální, kulturní i vzdělanostní a rozhodují zpravidla o životní úrovni daných jedinců nebo rodin. V rámci této skupiny najdeme životní ztroskotance závislé na alkoholu a drogách spočívající na společenském dně, stejně jako mistry ve svém oboru, spisovatele, učitele, vědce i umělce.

Výraznou komunitu tvoří **Romové olašští s asi 10 %**, kteří se dále dělí na další skupiny, podskupiny a množství rodů. Zatímco jinde v Evropě najdeme rozličné olašské skupiny, u nás se v minulosti zpravidla objevovaly pouze dvě: *Lovárové* – koňští handlíři a *Kalderaši* – výrobci kotlů; v současné době žijí u nás většinou jen potomci někdejších *Lovářů*. I v rámci této komunity však dosud existuje jistá hierarchie podskupin a rodů.

Olašští Romové přicházeli na území Uher, Haliče a posléze i do našich zemí zejména od druhé půle 19. století z rumunské jazykové oblasti (rumunské knížectví Valachie, odtud v dialektu slovenských Romů pojmenováni *vlachike Roma*, Olaši sami si říkají *vlašika Rom*, český přívlastek – olašští vznikl z maďarského „olaskí“). Jedná se o tradičně kočovné Romy,

Obr. 28 – Madona s děťátkem, Ernest Dančo, dřevořezba.

kteří proto byli nejvíce postiženi zákazem kočování v roce 1958, a především jeho realizací v roce následujícím. Stejně jako dříve, i dnes zůstává olašská komunita dosti uzavřená vůči svému okolí, romskému, a tím více neromskému. Na ostatní skupiny Romů pohlíží Olaši s jistým despektem. Uvedený postoj může být pozůstatkem pradávných „kastovních přehrad“ nebo je prostě přirozeným důsledkem existence výrazných meziskupinových rozdílů v rámci romského etnika. V této souvislosti nelze pominout, že Romové, kteří se v minulosti začínali usazovat, se postupně stále více zařazovali mezi obyvatelstvo majoritní; přirozeně pak přebírali některé jeho způsoby, a naopak část

svých ztráceli. Z pohledu kočovných olašských Romů tím ochudili svoje romství – *romipen*. Slovo *Rumungro*, kterým u nás Olaši označují prakticky všechny ostatní – neolašské Romy, je proto logicky provázeno nepřehlédnutelným hanlivým přídechem. Pramení z výše uvedeného, ale i několika dalších rozdílů sociokulturního rázu. (Viz blíže o vzniku slova *Rumungro* na s. 38)

V komunitě olašských Romů se mluví výhradně romsky – používání romštiny je zde otázkou cti. Olaši však užívají jiný dialekt romštiny než třeba slovenští Romové; vzhledem k tomu, že u nás žijí především příslušníci někdejší olašské skupiny *Lovárů* – mluví lovárským dialektem.

Poněkud povýšený postoj těchto Romů vůči příslušníkům ostatních romských skupin pramení mimo jiné i z rozdílu v hodnocení fyzické práce. Vykonávání těžké fyzické práce je pro Olachy znamením neúspěšnosti a nedostatku schopností mentálních. Naopak oceňováno je získávání finančních prostředků činnostmi, které vyžadují více zapojit myšlení, jedná se zpravidla o různé obchodní aktivity. Vedle toho olašští Romové podnikají v oblasti služeb; provozují hostinská i restaurační zařízení, vlastní autobazary apod. Někteří Romové z této skupiny jsou však také neblaze proslulí jako kapsáři ostražitě číhající na svůj lup v rušných částech zalidněných velkoměst. V poslední době se velkým problémem v olašské komunitě stává drogová závislost.

Olašští Romové mají dosud své představitele, které uznávají pro jejich moudrost a autoritu. Ve skupině ale neexistuje inteligence v pojetí majority – to znamená studovaní lidé. Romové z olašských rodů a skupin dosud spíše nedoceňují význam školního vzdělání pro praktický život. Docházka jejich dětí do školy je mnohdy špatná, někdy se stává, že dítě povinnou školní docházku ani nedokončí. Postavení dívek a žen v této komunitě se dosud řídí tradičním modelem, což znamená, že žena se stará výhradně o rodinný krb a děti. Vzhledem k tomu dívky, i pokud jsou nadané a schopné, možnost studovat v podstatě nemají, neboť v určitém věku rodiče upřednostní jejich provdání a počátek manželského a zároveň i rodinného života. Sňatky mezi příslušníky olašských a jiných romských skupin jsou dosud velmi ojedinělé.

Zbývajících **10–15%** představují především **maďarští Romové**; jen nevýznamně se na tomto čísle podílejí zbytky původních **českých Romů** (likvidovaných za války, viz blíže kap. 11, s. 43) a **němečtí Sintové**. U nás žijící *Sintové* mají však jádro své komunity (zpravidla vždy někoho z příbuzných) v Německu.

V důsledku dále probíhajícího začleňování Romů do společnosti i nepřetržitě působícího procesu přirozené asimilace se i v rámci výše naznačených skupin, podskupin a rodů vytvářejí mezi jednotlivci z těchto celků někdy až propastné **rozdíly**. Pokud se nechceme záměrně dopouštět mystifikace, **neměli bychom tedy hovořit o Romech u nás jako o jedolité skupině obyvatel vyznačující se stejnými znaky**.

Doporučená literatura:

Horváthová, Jana: Olaši a Rumungri. In: Romano hangos, 3/2001, s. 7.

Hübschmannová, Milena: Šaj pes dovakeras. Můžeme se domluvit. Olomouc 1993, s. 19.

Hübschmannová, Milena: Co napovídá o romské rodině tradiční seznamovací ceremoniál.

In: Romano džaniben, 1–2/96, s. 19–24.

Lakatošová, Margita: Některé zvyklosti Olašských Romů. In: Romano džaniben, 3/1994. s. 1–13.

Marušiaková, Elena: K problematice cigánskej skupiny. In: Slovenský národopis, r. 33, 1985, s. 694–708.

Stojka, Peter: Soudci a soudy u Olašských Romů. In: Romano džaniben, 1–2/1996, s. 120–128.

Tokár, Radko: Sociálna kultúra valašských Rómov na Slovensku. In: Etnologické rozpravy, r. 8, 2/ 2001, s. 107–114.